

سخن مولف

سلام بچه‌ها!

باز هم به یک آزمون جامع یا کنکور دیگر رسیدید و باز هم طبق معمول، درس معارف یا دینی یکی از درس‌های این آزمون است؛ ولی خیالتان راحت! این آخرین آزمونی است که درس معارف در آن قرار دارد.

منبع درس معارف در آزمون علوم پایه دو کتاب اندیشه اسلامی و انقلاب اسلامی ایران است ولی لازم نیست که بروید و همه آن دو کتاب حجیم را مطالعه کنید. این درس در آزمون علوم پایه ۱۰ تست دارد که اندیشه اسلامی ۵ تست و انقلاب اسلامی نیز ۵ تست دارد. با مطالعه این کتاب در طی یک تا چند روز، به سرعت می‌توانید به همه تست‌های این درس مسلط بشوید و حداقل ۸ تا از تست‌های این درس را بزنید.

تقریباً همه تست‌های کتاب از آزمون‌های علوم پایه قبلی انتخاب شده است و این تست‌ها از بین هزاران تست انتخاب شده‌اند؛ پس همه تست‌های آورده شده مهم هستند و باید همه تست‌های کتاب را کامل بلد باشید.

اصلاً از این درس نترسید و این درس با دینی در کنکور سراسری خیلی فرق دارد و سوالات معمولاً روتین و آسان هستند. معارف همیشه از درس‌های نمره‌بیار بوده است.

درسنامه‌ها بر اساس مباحث مهم و پرتست است و خلاصه و مفید و کاربردی است؛ یعنی درسنامه‌ها کوتاه است، حذفیات ندارد و همه‌ی سوالات را پوشش می‌دهد.

برای آخرین بار این درس را از پا دربیارید و با یک نمره عالی با درس دینی خداحافظی کنید. اگر می‌خواهید فقط پاس بشوید، این درس می‌تواند تا ۱۰ نمره به راحتی به شما کمک کند. اگر هم رتبه می‌خواهید، باز با این ۱۰ نمره از خیلی‌ها جلو می‌زنید و جزء نفرات برتر می‌شوید. پس در هر حالت مطالعه این کتاب نمره‌بیار را به همه توصیه می‌کنم.

مطالعه این کتاب نهایتاً ۴ روز زمان می‌برد ولی اگر باز هم فرصت کافی برای مطالعه ندارید؛ حتماً تست‌های علامت‌دار و لب مطلب هر فصل را بخوانید که طی چند ساعت تمام می‌شود.

در پایان ممنون می‌شوم اگر با نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خودتان ما را در بهبود کیفیت کتاب یاری دهید. این کتاب را به همسر عزیزم تقدیم می‌کنم.

با آرزوی موفقیت

دکتر هادی ناظمی هرنندی

فهرست

اندیشه اسلامی

بخش اول: انسان و ایمان

فصل اول. انسان ۹

فصل دوم. ایمان ۱۷

بخش دوم: مبدأ

فصل اول. اثبات وجود خدا ۲۳

فصل دوم. صفات خدا ۳۳

فصل سوم. مسئله شر ۴۷

فصل چهارم. توحید و عبادت ۵۳

بخش سوم: معاد

فصل اول. کلیات معاد ۵۹

فصل دوم. مرگ ۶۵

فصل سوم. بعد از مرگ ۶۷

فصل چهارم. بهشت و جهنم ۷۰

فصل پنجم. دین، قرآن، امامت ۷۱

انقلاب اسلامی ایران

فصل اول. مفاهیم و مباحث نظری ۷۵

فصل دوم. زمینه تاریخی قیام تنباکو و مشروطه ۸۵

فصل سوم. دولت استبدادی شبه مدرن و به قدرت رسیدن

رضاخان ۹۳

فصل چهارم. سلطنت محمدرضا پهلوی ۹۷

فصل پنجم. تحلیل بر ساختار دولت پهلوی دوم ۱۰۵

فصل ششم. محالفان دولت پهلوی ۱۰۹

فصل هفتم. زندگی و اندیشه امام خمینی ۱۱۵

فصل هشتم. تحولات عصر جمهوری اسلامی ۱۲۱

فصل نهم. بازتاب انقلاب اسلامی ایران ۱۲۷

فصل دهم. نگاهی به کارنامه نظام جمهوری اسلامی ۱۲۹

فصل یازدهم. مسائل و چالش‌های بعد از انقلاب ۱۳۱

مروری بر وقایع مهم تاریخی ۱۳۷

حدس آزمون ۱ ۱۴۳

حدس آزمون ۲ ۱۴۷

آزمون اسفند ۱۴۰۰ ۱۵۲

فصل دوم

ایمان

در این فصل ایمان را تعریف می‌کنیم و ارتباط ایمان را با معرفت و عقل و عمل و اختیار بررسی می‌کنیم. مهم‌ترین مبحث، بحث ایمان و معرفت است. بخش آخر هم درجات ایمان است که چندان مهم نیست.

ایمان

ایمان و
عقل
۲ سوال

ایمان و
معرفت
۳ سوال

تعریف
ایمان
۱ سوال

درجات
ایمان
۲ سوال

ایمان و
اختیار
۱ سوال

ایمان و
عمل
۲ سوال

تعریف ایمان

(پژشکی اسفندر ۹۳ - قطب کرمان)

۱ امام رضا (ع) در تعریف ایمان سه مورد را متذکر می‌شوند. آن سه مورد کدام است؟

- الف) دلگرمی و اطمینان، ایمنی از شک و تردید، اعتقاد قلبی
- ب) تصدیق قلبی، اقرار به زبان، عمل به ارکان و اعضاء
- ج) اعتقاد قلبی به خدا، باور به روز قیامت، پایبند به احکام
- د) علم و معرفت، عمل شایسته، اعتقاد و اطمینان

گزینه ب

ایمان، امری است معنوی و حالتی روحی که جایگاه آن **قلب** آدمی است. اعتقاد و تصدیق قلبی به چیز یا کسی، ایمان نام دارد. از حضرت رضا (ع) در باب تعریف ایمان نقل شده است که: «ایمان، تصدیق قلبی و اقرار زبانی و عمل به ارکان و اعضاست.»

ایمان و معرفت

(پزشکی و دندان پزشکی اسفند ۹۴ - قطب آزاد)

۲ از دیدگاه قرآن:

- الف) ایمان مبتنی بر معرفت و علم است ولی چنین نیست که اگر معرفت و علم وجود یابند ایمان ضرورتاً محقق گردد.
ب) تنها معرفت مبتنی ایمان مقبول است و اگر ایمان تحقق یابد ضرورتاً معرفت صحیح شکل می‌گیرد.
ج) مشکل قوم بنی اسرائیل این بود که به معجزات حضرت موسی (ع) معرفت و یقین نداشتند.
د) مشکل شیطان این بود که آگاهی از عظمت خدا نداشت و با عبادت او هم بیگانه بود.

گزینه الف

از دیدگاه قرآن، **ایمان مبتنی بر شناخت و معرفت و علم است**؛ ولی چنین نیست که اگر معرفت و علم وجود یابد، ایمان نیز ضرورتاً و الزاماً وجود پیدا کند. چه بسا دانشمندان و کسانی که علم و معرفت و حتی یقین دارند، ولی ایمان ندارند. بدین‌سان، ایمان به معنای علم نیست؛ ولی مبتنی بر علم است؛ زیرا ایمان به آنچه نمی‌شناسیم، معنا ندارد. آیه «وَّ جَدَّوْا بِهَا وَ اسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَّ غُلُوًّا» بیان می‌کند که بنی اسرائیل در همان حال که به معجزات حضرت موسی (ع) معرفت و یقین داشتند و می‌دانستند که این معجزات از جانب خدا است؛ به دلیل روحیه برتری جویی و ستمکاری، آنها را انکار می‌کردند. خشیت الهی از لوازم ایمان است و ناشی از علم و آگاهی به خداوند است. در قرآن آمده است که: «تنها دانشمندان از او می‌هراسند». • در اسلام، ایمان مبتنی بر شناخت و معرفت است؛ ولی **در مسیحیت، ایمان مقدم بر معرفت** است؛ یعنی انسان باید نخست ایمان بیاورد تا بفهمد نه اینکه نخست بفهمد و سپس ایمان بیاورد. در مسیحیت ایمان مبتنی بر بی‌یقین بودن است و توصیه می‌شود که «ایمان بیاورید تا بفهمید».

(پزشکی و دندان پزشکی اسفند ۹۷ - قطب آزاد)

۳ از نظر قرآن کریم.....

- الف) هر جا که معرفت و آگاهی باشد، ایمان هم ظهور می‌نماید.
ب) گروهی از انسان‌ها در عین حال که نسبت به آیین حق یقین دارند اما ایمان نمی‌آورند.
ج) تنها عالمان دیندار از خداوند هراسی ندارند.
د) تمامی دانشمندان واقعی هیچ هراسی از خداوند ندارند.

گزینه ب

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۲ مراجعه فرمایید.

(پزشکی شوریور ۹۸ - قطب کرمان)

۴ رابطه ایمان و معرفت در مسیحیت چگونه است؟

- الف) هر کدام بدون دیگری معنی ندارد.
ب) هیچ رابطه‌ای با یکدیگر ندارند
ج) معرفت مقدم بر ایمان است
د) ایمان مقدم بر معرفت است

گزینه د

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۲ مراجعه فرمایید.

ایمان و عقل

(پزشکی و دندان پزشکی اسفندر ۹۶ - قطب آزاد)

۵ از دیدگاه روایات اسلامی:

(الف) عقل حجت باطنی الهی و پیامبران حجت ظاهری خدایی می‌باشند.

(ب) وحی حجت باطنی و عقل حجت ظاهری است.

(ج) عقل تنها برای رسیدن به وحی و پیامبران حجت است.

(د) تنها حجت قابل اعتماد الهی عقل است.

گزینه الف

ایمان دینی مبتنی بر علم و عقل و معرفت است. عقل، دین را و دین، عقل را تأیید می‌کند؛

حجیت عقل مقدم بر حجیت دین است؛ یعنی ابتدا تعقل می‌کنیم و پی می‌بریم که به دین نیاز داریم.

بدترین موجودات بی‌خردان هستند؛ یعنی کسانی که تعقل نمی‌کنند.

امام کاظم (ع) می‌فرماید: «خداوند بر مردم دو حجت دارد: **حجت آشکار و ظاهری و حجت باطنی. حجت آشکار، رسولان و انبیا و****امامانند و حجت باطنی، عقل‌ها است.**»

عقل و دین هر دو حجت قابل اعتماد خدا هستند. آدمیان با عقل خود حسن برخی از امور و نیز قبح برخی دیگر را می‌فهمند و در شناخت آنها،

نیازی به وحی ندارند که به اصطلاح به این‌ها، حسن و قبح عقلی می‌گویند.

عقل‌گرایی افراطی معتقد است که آنچه قابل درک عقلی نباشد، قابل شناخت نیست.

(پزشکی شوریور و اسفندر ۹۳ و قطب امقوان و شوریور ۹۳ - قطب زنهان)

۶ از منظر قرآن کریم، بدترین موجودات چه کسانی هستند؟

(د) کافران

(ج) بیخردان

(ب) منافقان

(الف) مشرکان

گزینه ج

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۵ مراجعه بفرمایید.

ایمان و عمل

(پزشکی اسفندر ۹۳ - قطب کرمان)

۷ ایمان، حقیقتی است که مبتنی بر و جلوه آن است.

(د) حق، مدینه فاضله

(الف) معرفت، عمل صالح (ب) دینداری، آخرت گرایی (ج) فطرت، کمال

گزینه الف

میان ایمان و عمل ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. ایمان، حقیقتی است که مبتنی بر معرفت است و جلوه آن عمل صالح است.

ایمان راستین که باعث **سعادت و خوشبختی انسان** می‌شود، **ایمان توأم با عمل** است.طریق فرمایش امام صادق (ع) **کمترین مرتبه ایمان** این است که آدمی **به وحدانیت خدا و بندگی و رسالت محمد (ص) گواهی** دهد و اطاعت

از حق را بپذیرد و امام زمان خود را بشناسد.

تنها عملی ارزشمند است که از سر ایمان و بندگی خداوند ناشی شود، نه عملی که از نفع شخصی و یا عادت و ریا به انجام رسد.

از نظر قرآن، داستان عمل بدون ایمان، داستان خاکستری است که به هنگام وزش تندباد، هیچ مقداری از آن باقی نمی‌ماند.

(پزشکی اسفندر ۹۳ - قطب شیراز)

۱۸ دور و تسلسل از چه جهت با هم شباهت دارند؟

- (الف) در هر دو، علت بر معلول خودش مقدم نیست
(ب) در هر دو، معلول‌ها بی‌نهایتند
(ج) در هر دو، رابطه‌ی علت و معلولی وجود دارد
(د) در هر دو، بین علت و معلول، رابطه‌ی عرضی وجود دارد.

گزینه ج

در هردو، ارتباط علت و معلولی وجود دارد. در تسلسل این علت و معلول‌ها بی‌نهایت هستند و در دور، با یک یا چند واسطه شیء خودش، علت خودش می‌شود. دور و تسلسل هردو باطل هستند.

(پزشکی و دندان پزشکی شهریور ۹۷ - قطب همدان)

۱۹ کدام گزینه در مورد مسأله «دور» صحیح است؟

- (الف) گویای عدم تناقض و تضاد است.
(ب) به معنای تقدم بر خویش است.
(ج) گویای مقدم شدن امری بر امر دیگر است.
(د) به معنای به وجود آوردن است.

گزینه ب

دور مستلزم آن است که موجود بر خود مقدم باشد.

بی‌علت بودن خداوند

(دندان پزشکی اسفندر ۹۶ - قطب شمال، اصفهان و کرمان)

۲۰ پاسخ اینکه اگر هر موجودی علتی دارد، علت خدا چیست کدام است؟

- (الف) چنین سؤالی برای مخلوقات مادی صحیح است نه غیر مادی
(ب) خدای خالق نمی‌تواند مخلوق باشد
(ج) هر موجود وابسته و معلولی نیازمند علت است
(د) وجود خداوند استثنایی در قانون علیت است

گزینه ج

علت خدا چیست؟

- در پدیده‌ها و ممکنات و معلول‌ها این سؤال مطرح است.
- موضوع اصل علیت، موجود معلول و ممکن است ولی برخی فیلسوفان غربی به اشتباه موضوع اصل علیت را موجود به صورت مطلق می‌دانند.
- خداوند موجود هست ولی معلول نیست. پس اصل علیت هیچ استثنائی ندارد حتی در مورد خدا.
- هر موجود معلول و نیازمند و ضعیف و وابسته‌ای نیاز به علت دارد و خداوند ضعف و نقصی ندارد و وابسته و معلول نیست.
- خداوند واجب است و وجودش ضرورت دارد؛ پس علتی برایش مطرح نیست.

(دندان پزشکی شهریور ۹۵ - قطب آزاد)

۲۱ اینکه خداوند، علتی است که خود معلول نیست:

- (الف) تنها استثنا علیت است.
(ب) تنها بر اساس فطرت خدانشناسی قابل تصویر است و گر نه مطابق قانون علیت هر چیزی علت می‌خواهد.
(ج) بر این مبناست که موضوع علیت، موجود وابسته و نیازمند است نه هر موجود.
(د) بر این اساس است که خدا خالق قانون علیت است و می‌توان به آن استثناء وارد کند

گزینه ج

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۲۰ مراجعه بفرمایید.

(دندان پزشکی و پزشکی شهریور ۹۸ - قطب زنجان)

۲۲ با توجه به اصل علیت، چرا از نظر عقلی نمی‌توان گفت که خدا (علت العلل) نیز نیازمند علت است؟

الف) زیرا این سخن منجر به کفر می‌شود و کفر باطل است.

ب) زیرا این سخن با معاد قرآن کریم ناسازگار است.

ج) زیرا این سخن منجر به دور یا تسلسل در علل می‌شود و هر دو باطل است.

د) زیرا در این صورت خداوند معلول می‌شود.

گزینه ج

اگر برای خداوند علتی متصور شویم، دو حالت داریم:

۱. علت خدا، خودش است که همان دور است.

۲. علت خدا چیز دیگری است که برای آن هم می‌توانیم باز علت دیگری متصور شویم و تا بی‌نهایت باید علل داشته باشیم و تسلسل می‌شود. دور و تسلسل باطل هستند.

ج) برهان نظم

(پزشکی شهریور ۹۴ - قطب زنجان)

۲۳ آیهی «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُوقِنِينَ» به کدام تقریر از تقریرات برهان نظم ناظر است؟

الف) برهان هدفمندی

ب) برهان نظم از موارد جزئی

ج) برهان هماهنگی در کل عالم

گزینه ب

برهان نظم بر اساس مشاهده نظام شگفت‌انگیز در تمام هستی است.

• خداوند در قرآن در ارتباط با برهان نظم می‌فرماید: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُوقِنِينَ»

• امام صادق (ع) خطاب به مفضل در ارتباط با برهان نظم می‌فرماید: «جهان هستی با اندازه گیری دقیق و حکیمانه آفریده شده است.»

• امیرالمومنین (ع) در ارتباط با برهان نظم می‌فرماید: «پس خدا آفرینش را آغاز کرد..... و اجزای مختلف (مخالف) را با هم سازگار ساخت.» در برهان نظم از سیر در آفاق استفاده می‌کنیم.

(پزشکی اسفند ۹۷ - قطب اهواز)

۲۴ این اشکال که «برهان نظم به جای اثبات خدا، به اثبات ناظم می‌پردازد» توسط کدام اصل برطرف می‌شود؟

الف) اصل علیت

ب) اصل محال بودن دور

ج) اصل نسخیت علت و معلول

گزینه د

این مطلب در کتاب وجود ندارد ولی چون تست آمده است، حفظ کنید.

ساختار مشترک برهان نظم

(پزشکی و دندان پزشکی اسفند ۹۷ - قطب شیراز)

۲۵ برهان نظم چگونه برهانی است؟

الف) عقلی است با یک مقدمه‌ی تجربی

ب) تجربی است با یک مقدمه‌ی عقلی

ج) تجربی است با دو مقدمه‌ی عقلی

د) عقلی است با دو مقدمه‌ی عقلی

گزینه الف

مقدمه ۱: عالم طبیعت، پدیده‌ای منظم است، یا در عالم پدیده‌های منظم وجود دارد. با استفاده از حس و تجربه به این نظم پی می‌بریم.

مقدمه ۲: هر نظمى براساس بدهت عقلی از ناظمی حکیم و با شعور ناشی است که از روی علم و آگاهی، اجزای پدیده منظم را با هماهنگی و آرایش خاص و برای وصول به هدف مشخصی کنار هم نهاده است.

نتیجه: عالم طبیعت بر اثر طرح و تدبیر ناظم با شعوری پدید آمده است.

برهان نظم، **برهانی عقلی با مقدمه تجربی و حسی** است. پس این برهان هم عقلی و هم تجربی است.

تقریر برهان نظم

(پزشکی و دندان پزشکی شورپور ۹۵ - قطب تبریز)

آیهی «لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا» (انبیا ۲۲) اشاره به کدامیک از براهین اثبات وجود خداست؟

- الف) برهان فطرت
ب) برهان نظم
ج) برهان علی
د) برهان هماهنگی در کل عالم

B

گزینه د

برهان نظم را می‌توان به دو صورت مطرح ساخت:

۱. برهان هدفمندی
۲. برهان هماهنگی در کل عالم: قرآن در ارتباط با برهان هماهنگی می‌فرماید: «لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا»

نَبِّ مطلب

- ۱) یکی از مهم‌ترین گرایش‌های فطری انسان میل و محبت به خداوند است.
- ۲) سیر در آفاق و سیر در انفس (راه فطرت) از راه‌های خداشناسی است.
- ۳) دل یا فطرت، کاملترین راه خدایابی است.
- ۳) امور فطری ثابت، همگانی و بدون نیاز به آموزش هستند.
- ۴) اصل علیت بیان می‌کند که هر معلولی نیازمند علت است
- ۵) معلول = پدیده = ممکن الوجود = ممکن = موجود ممکن = نیازمند = وابسته
- ۶) ملاک احتیاج معلول به علت، فقر و ضعف وجودی معلول است.
- ۷) علت فاعلی، علتی است که معلول از آن پدید می‌آید.
- ۸) رد تسلسل: مجموع بی‌نهایت محتاج و وابسته هرگز غیر محتاج و مستقل و غنی نخواهد شد.
- ۹) دور یعنی علت وجودی موجود، خود او باشد.
- ۱۰) رد دور: دور مستلزم آن است که موجود بر خود مقدم باشد و لازمه آن اجتماع متناقضین است.
- ۱۱) خداوند موجود هست ولی وابسته و معلول نیست. خداوند واجب است و وجودش ضرورت دارد؛ پس اصل علیت هیچ استثنائی ندارد.
- ۱۲) برهان نظم، برهانی عقلی با مقدمه تجربی و حسی است.
- ۱۳) برهان نظم را می‌توان به دو صورت مطرح ساخت: برهان هدفمندی و برهان هماهنگی در کل عالم.
- ۱۴) قرآن در ارتباط با برهان هماهنگی می‌فرماید: «لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا»

فصل چهارم

سلطنت محمدرضا پهلوی

این فصل، سلطنت محمدرضا شاه را تا انقلاب بررسی می‌کند. اتحاد جبهه ملی و مذهبی منجر به نهضت ملی شدن نفت شد. با لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی اولین رویارویی بین شاه و علما رقم خورد. با انتشار مقاله‌ای توهین آمیز به امام، آتش انقلاب شعله‌ور و در بهمن ۱۳۵۷ سلطنت محمدرضا تمام می‌شود.

سلطنت محمدرضا پهلوی

اشغال ایران و پیامدهای آن ۱ سوال	نهضت ملی شدن صنعت نفت ۴ سوال	سال های پس از کودتا ۲ سوال
قیام امام خمینی ۲ سوال	قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ۲ سوال	تشدید وابستگی و استبداد ۳ سوال
آغاز مخالفت‌های علنی ۱ سوال	طوفان انقلاب، آغاز فروپاشی نظام سیاسی ۳ سوال	

۱. اشغال ایران و پیامدهای آن

۱ مهم‌ترین مساله دهه بیست ایران کدام گزینه بود؟

(د) کشاورزی

(ج) نفت

(ب) گندم

(الف) آب

(دندان پزشکی فرداد ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

گزینه ج

نفت مهم‌ترین مساله دهه بیست ایران بود.
طرح ملی شدن نفت، اولین بار به پیشنهاد رحیمیان و در مجلس چهاردهم مطرح شد.

۲. نهضت ملی شدن صنعت نفت (۱۳۲۹ - ۱۳۳۲)

(پزشکی و دندان پزشکی اسفندر ۹۷ - قطب همدران)

۲ مهم‌ترین حرکت ضد استعماری دهه ۱۳۲۰ کدام است؟

الف) جنبش تنباکو ب) جنبش عدالتخانه ج) ملی شدن صنعت نفت د) مشروطیت

گزینه ج

مهم‌ترین حرکت ضد استعماری دهه ۱۳۲۰ ملی شدن صنعت نفت بود.
نهضت ملی شدن نفت، حرکتی بر ضد استعمار و سلطه انگلیس بود که به دلیل **اقدامات متحدانه دو گرایش ملی و مذهبی** به پیروزی رسید.
جبهه ملی مصدق و جبهه مذهبی آیت الله کاشانی بود.
در جریان ملی شدن صنعت نفت، دولت آمریکا که نقش میانجی را ایفا می‌کرد و به دنبال گسترش نفوذ خود و به دست آوردن امتیاز از نفت ایران بود.

طی نهضت ملی شدن نفت، فروش نفت ایران به طور کامل متوقف شد.
افزایش مالیات یکی از اجزای طرح اقتصاد بدون نفت دکتر محمد مصدق بود.
اخراج افسران ارتش باعث رنجش و نارضایتی رهبران نهضت ملی از مصدق شد.
به مرور آیت‌الله کاشانی با دکتر محمد مصدق اختلاف پیدا کرد که علت آن موارد زیر بود:

- اعتماد بیش از حد به آمریکا
- خودداری از مجازات افراد مقصر در کشتار ۳۰ تیر ۱۳۳۱
- رفتار خلاف قانون اساسی

(پزشکی شوریور ۹۳ - قطب اهواز)

۳ نخست وزیر دولت کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ که بود؟

الف) دکتر امینی ب) دکتر مصدق ج) ارتشبد ازهری د) ارتشبد زاهدی

گزینه ب

سرهنک نصیری عامل اجرای کودتای ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ علیه دولت مصدق بود که در نهایت شکست خورد.
سه روز بعد در ۲۸ مرداد سرلشکر زاهدی کودتا کرد و دولت مصدق سرنگون شد.
مردم از فشارهای اقتصادی و اختلاف جناح‌های سیاسی به تنگ آمده بودند و لذا در مقابل این کودتا صبر و سکوت پیشه کردند.

(پزشکی و دندان پزشکی شوریور ۹۷ - قطب شیراز)

۴ نهضت ملی شدن صنعت نفت در اواخر دهه ۲۰ را محصول چه اقدامی می‌توان دانست؟

الف) ظهور اندیشه‌ی تعالی‌گرایی ب) ضعیف شدن قدرت استعمار پیر در جهان
ج) اقدامات استعمار ستیزانه‌ی ملی‌گراها د) به هم رسیدن دو گرایش فکری ملی و مذهبی

گزینه د

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۲ مراجعه بفرمایید.

(پزشکی اسفندر ۹۴ - قطب تهران)

۵ علت سکوت مردم ایران در مقابل کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بر علیه دکتر مصدق چه بود؟

- (الف) فساد مالی و انضباطی دولت دکتر مصدق
(ب) علاقه به اصلاحات دولت زاهدی و کابینه او
(ج) فشار بین‌المللی از جمله دولت انگلیس و آمریکا
(د) فشارهای اقتصادی و اختلاف جناح‌های سیاسی

B

گزینه د

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سؤال ۳ مراجعه نمایید.

(دندان پزشکی و پزشکی شهریور ۹۸ - قطب مشهور)

۶ وضعیت نفت ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چگونه شد؟

- (الف) نفت همچنان به عنوان سرمایه ملی در اختیار ملت قرار داشت.
(ب) کنسرسیومی از کشورهای خلیج فارس تشکیل و صدور نفت آغاز شد.
(ج) نفت همانند گذشته صادر می‌شد و اتفاق متفاوتی بعد از کودتا رخ نداد.
(د) کنسرسیومی از شرکت‌های اروپایی و آمریکایی تشکیل و نفت ایران صادر شد.

B

گزینه د

- پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، کنسرسیومی از شرکت‌های اروپایی و آمریکایی تشکیل و نفت ایران صادر شد.
روند فردمحوری در دولت محمدرضا پهلوی به طور مشخص بعد از کودتا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ آغاز شد.
پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ لقب آریامهر به محمدرضا پهلوی داده شد.
انقلاب سفید با لوايح شش گانه همان اصلاحات موردنظر آمریکایی‌ها بود و شاه از انجام آن‌ها اهداف زیر را دنبال می‌کرد:
- جلب حمایت آمریکا
 - پیش‌گیری از وقوع انقلاب کمونیستی
 - فراهم کردن زیرساخت‌های تحولات اقتصادی و توسعه ایران
 - افزایش مشروعیت
 - گسترش پایگاه اجتماعی رژیم
 - خلع سلاح مخالفان داخلی

(پزشکی اسفندر ۹۳ - قطب اهواز)

۷ قصد شاه از انجام اصلاحاتی که بعدها به «انقلاب سفید» مشهور شد:

- (الف) جلب حمایت آمریکا
(ب) پیشگیری از وقوع انقلاب کمونیستی
(ج) افزایش مشروعیت
(د) همه ی موارد

A

گزینه د

۴. قیام امام خمینی

(پزشکی و دندان پزشکی شهریور ۹۷ - قطب شیراز)

۸ اولین رویارویی جدی شاه با علما بر سر چه مسئله‌ای روی داد؟

- (الف) قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
(ب) تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی
(ج) تبعید امام خمینی به ترکیه
(د) تصویب لایحه کاپیتولاسیون

۷. آغاز مخالفت‌های علی

(پزشکی شهریور ۹۸ - قطب زنجان)

۱۵. مهم‌ترین عامل ناتوانی رژیم پهلوی در بحران‌ها عبارت بود از

- الف) وابستگی بیش از حد دولت به شخص شاه
ب) وابستگی بیش از حد رژیم پهلوی به غرب
ج) عدم وجود سازماندهی سیاسی
د) فقدان نظریه پردازان سیاسی و اقتصادی

گزینه الف

- مهم‌ترین بحران و مشکل دوران پهلوی عدم مشروعیت و رضایت مردمی بود.
- مهم‌ترین علت مواجهه رژیم پهلوی با شورش ناگهانی و عمومی مردم، سرکوب احزاب و نهادهای مستقل و واسطه‌ی بین مردم و رژیم بود.
- مهم‌ترین عامل ناتوانی رژیم پهلوی در بحران‌ها، وابستگی بیش از حد دولت به شخص شاه بود.
- روابط غیراخلاقی «ارنست پرون» با شاه باعث شد که وی از ایران خارج شود.

۸. طوفان انقلاب، آغاز فروپاشی نظام سیاسی

(پزشکی اسفند ۹۴ - قطب زنجان)

۱۶. کدامیک از رویدادهای ذیل مشعل انقلاب اسلامی را در سال ۱۳۵۶ شعله‌ور ساخت؟

- الف) اعتصابات کارگری در تهران
ب) نامه‌ی رهبران جبهه‌ی ملی به شاه
ج) مبارزه با شهرداری و عوامل انتظامی
د) انتشار مقاله‌ی توهین‌آمیز علیه امام

گزینه د

- درگذشت مشکوک حاج آقا مصطفی فرزند امام خمینی در نجف اشرف نقطه عطفی در روند انقلاب محسوب می‌شود.
انتشار مقاله توهین‌آمیز در تخریب شخصیت امام در ۱۷ دی ۱۳۵۶ در روزنامه اطلاعات، آتش نهفته انقلاب را شعله‌ور ساخت.
در سال ۵۷ در سالگرد کودتای ۲۸ مرداد سینما رکس آبادان آتش زده شد.
در روز ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ رژیم تعداد زیادی را در میدان ژاله تهران به خاک و خون کشید. به این روز جمعه سیاه می‌گویند. این واقعه نیز یکی دیگر از نقاط عطف انقلاب محسوب می‌شود.

۱۷. کدامیک از وقایع زیر در انسجام گروه‌های مخالف رژیم محمدرضا مؤثر بود و آنها را به مخالف اصل سلطنت تبدیل کرد؟

(زندان پزشکی شهریور ۹۵ - قطب مشهر)

- الف) اعلام علاقه‌مندی امام خمینی (ره) برای حضور در ایران
ب) آتش‌سوزی در سینما رکس آبادان در مرداد ماه ۱۳۵۷
ج) واقعه‌ی ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ و کشتار مردم معترض
د) اعلام فضای باز سیاسی و آزادسازی زندانیان در سال ۱۳۵۶

گزینه ج

پیامدهای واقعه ۱۷ شهریور

- نمایش این رویداد در سینماهای اروپا و آمریکا دنیا را در بهت فرو برد.
- جایگاه رژیم شاه را در سطح جهانی تضعیف کرد.

• باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی تاکید داشتند، به صف مخالفان رژیم پهلوی و اصل سلطنت بپیوندند

پس از واقعه‌ی ۱۷ شهریور ۵۷، رژیم شاه برای فرونشاندن خشم مردم نصیری و هویدا را دستگیر و تاریخ شاهنشاهی را لغو کرد. شاه در سال پایانی حکومت خود، اقدام به تغییراتی مانند تغییر نخست وزیران، آزادی شماری از زندانیان سیاسی، آزادی‌های کنترل شده مطبوعات و بازداشت برخی مقامات دولتی برای آرام کردن مردم کرد. شاه در ۲۶ دی ۱۳۵۷ برای همیشه از ایران خارج شد. مهم‌ترین ویژگی کلیه تظاهرات‌های مردمی از تاریخ ۱۹ دی ماه ۵۶ تا پیروزی انقلاب جنبه‌ی مذهبی بوده است. دلیل همگرایی جریان روشنفکری با روحانیت در جریانات سیاسی معاصر، فقدان پایگاه و محبوبیت مردمی است.

(پژشکی اسفندر ۹۶ - قطب زنهان)

۱۸ مرگ مشکوک چه کسی نقطه عطفی در روند انقلاب اسلامی محسوب می‌شود؟

- الف) حاج آقا مصطفی فرزندان امام خمینی (ره)
ب) دکتر شریعتی
ج) آیت‌الله کاشانی
د) دکتر مصدق

A

گزینه الف

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۱۶ مراجعه بفرمایید.

نَبِ مطلب

- ۱) نهضت ملی شدن نفت، حرکتی بر ضد استعمار و سلطه انگلیس بود که به دلیل اقدامات متحدانه دو گرایش ملی و مذهبی به پیروزی رسید.
- ۲) اولین رویارویی جدی حکومت محمدرضا شاه با علما و روحانیت شیعه و در راس آنها امام خمینی (ره) در دهه ۱۳۴۰ به خاطر لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی بود.
- ۳) در اعتراض به دستگیری امام، در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ مردم علیه دولت اسدالله علم برخاستند و قیام کردند.
- ۴) پیامد های قیام ۱۵ خرداد
 - انتقال رهبری مبارزه‌ی سیاسی به روحانیت
 - مبارزه با رژیم را رنگ مذهبی بخشید.
 - ادبیات انقلاب به ادبیاتی مذهبی تبدیل شد
- ۵) کاپیتولاسیون یعنی اگر مستشاران آمریکایی در ایران مرتکب جرمی شوند در دادگاه‌های ایران محاکمه نمی‌شوند.
- ۶) امام علیه شاه و کاپیتولاسیون سخنرانی کرد و چند روز پس از سخنرانی، در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ امام خمینی دستگیر و به ترکیه تبعید شد.
- ۷) انتشار مقاله توهین‌آمیز در تخریب شخصیت امام در ۱۷ دی ۱۳۵۶ در روزنامه اطلاعات، آتش نهفته انقلاب را شعله‌ور ساخت.
- ۸) پیامدهای واقعه ۱۷ شهریور
 - نمایش این رویداد در سینماهای اروپا و آمریکا دنیا را در بهت فرو برد
 - جایگاه رژیم شاه را در سطح جهانی تضعیف کرد
 - باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی تاکید داشتند، به صف مخالفان رژیم پهلوی و اصل سلطنت بپیوندند

۹۹

آزمون پایان فصل

۱. در جریان ملی شدن صنعت نفت، دولت آمریکا که نقش میانجی را ایفا می‌کرد، به دنبال چه هدفی بود؟

(دندان پزشکی شهریور ۹۹ - کشوری)

الف) شکست رقیب خود انگلستان، و جایگزین کردن خود

ب) سازش میان ایران و انگلستان و شراکت با هر دو

ج) گسترش نفوذ خود و به دست آوردن امتیاز از نفت ایران

د) حمایت از دکتر مصدق و شکستن تحریم نفتی

۲. کدام واقعه باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی تاکید داشتند، به صف مخالفان رژیم

(دندان پزشکی شهریور ۹۹ - کشوری)

پهلوی و اصل سلطنت بپیوندند؟

الف) واقعه ۱۷ شهریور تهران

ب) واقعه ۱۹ دی قم

ج) واقعه ۱۵ خرداد ورامین

د) واقعه محرم تبریز

(دندان پزشکی خرداد ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

۳. افشای کدام رفتار «ارنست پرون» باعث شد از ایران خارج شود؟

الف) دست اندازی به اموال عمومی

ب) جاسوسی برای انگلستان

ج) جاسوسی برای آمریکا

د) روابط غیراخلاقی با شاه

(دندان پزشکی دی ۹۹ - میان دوره کشوری)

۴. دلیل همگرایی جریان روشنفکری با روحانیت در جریانات سیاسی معاصر کدام است؟

الف) التزام به انسجام ملی

ب) اعتقاد به مبانی فکری مذهبی

ج) فقدان پایگاه و محبوبیت مردمی

د) بهره‌گیری از مذهب در راستای اهداف ملی

(دندان پزشکی خرداد ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

۵. طی کدام واقعه، فروش نفت ایران به طور کامل متوقف شد؟

الف) نهضت ملی

ب) انقلاب اسلامی

ج) جنگ هشت ساله

د) تحریم های ظالمانه آمریکا

پاسخنامه کلیری

B

۵

الف

A

۴

ج

C

۳

د

B

۲

الف

B

۱

ج

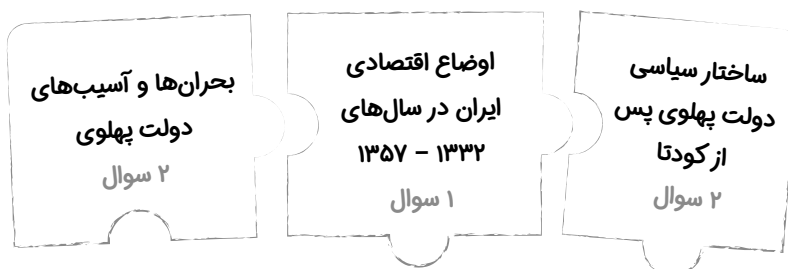

فصل پنجم

تحلیل بر ساختار دولت پهلوی دوم

در بخش اول این فصل با ساختار سیاسی دولت پهلوی، از جمله دربار و ساواک و ارتش آشنا می‌شویم. در بخش دوم به بررسی اوضاع اقتصاد کشور و معیشت مردم می‌پردازیم و در نهایت، مشکلات و بحران‌های دولت پهلوی را در بخش آخر بررسی می‌کنیم و می‌فهمیم که مهم‌ترین بحران دولت پهلوی بحران مشروعیت بود.

ساختار دولت پهلوی دوم

۱. ساختار سیاسی دولت پهلوی پس از کودتا

(پژشکی اسفندر ۹۶ - قطب شیراز و همدان)

۱ در دکتترین نیکسون در منطقه‌ی خاورمیانه چه نقشی به ایران واگذار شده بود؟

- الف) پایه اقتصاد آمریکا در منطقه
ب) پایه نظامی آمریکا در منطقه
ج) ایران دو پایه اقتصادی و نظامی منطقه
د) عربستان پایه نظامی و ایران پایه اقتصادی منطقه

A

گزینه ب

ساختار سیاسی دولت پهلوی پس از کودتا

۱. شاه و دربار

۲. ارتش: محمدرضا همچون پدرش به ارتش به عنوان مهم‌ترین رکن قدرت خود می‌نگریست.

در دوره ریاست جمهوری نیکسون، دکتترین آمریکا این بود که ایران ستون نظامی و ژاندارم منطقه باشد و عربستان ستون اقتصادی.

۳. ساواک

۴. احزاب وابسته

۵. نقش نفت در اقتصاد سیاسی

۶. باستان‌گرایی ناسیونالیستی شاهنشاهی: محور اصلی تأکید بر باستان‌گرایی شاهنشاهی، تقدیس سلطنت و شخص شاه بود. البته تلاش‌های رژیم پهلوی برای بازسازی فرهنگ باستانی ایران، با واکنش‌های منفی مردمی مواجه گردید؛ چون این ایدئولوژی با تحقیر هویت دینی مردم همراه بود.

اوج ظهور ناسیونالیسم رژیم پهلوی را می‌توان در برگزاری جشن‌های دو هزار و پانصد ساله مشاهده کرد. آخرین رخداد رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی تغییر تقویم رسمی کشور از هجری شمسی به شاهنشاهی بود. مردم هیچ گاه از تقویم جدید استقبال نکردند و آن را عملاً به تمسخر گرفتند.

۷. وابستگی به آمریکا: پس از جنگ جهانی دوم، ایران با توجه به موقعیت استراتژیک خود در همسایگی شوروی و منطقه خاورمیانه، از کانون‌های اصلی سیاست خارجی آمریکا شد.

(دندان پزشکی و پزشکی شوروی ۹۸ - قطب اهواز)

۲ محور اصلی تأکید بر باستان‌گرایی شاهنشاهی کدام بود؟

(ب) تقدیس سلطنت و شخص شاه

(الف) پیوند اسلام و ایران

(د) تقویت نهادهای مذهبی

(ج) پیوند ملت و دولت

A

گزینه ب

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سؤال ۱ مراجعه نمایید.

۲. اوضاع اقتصادی ایران در سال‌های ۱۳۳۲ - ۱۳۵۷

(پزشکی اسفندر ۹۵ - قطب شهید بهشتی)

۳ از منظر جامعه‌شناختی، مهم‌ترین مشکل سیاست‌های اقتصادی رژیم پهلوی چه بود؟

(ب) حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خارجی

(الف) ایجاد نظام تک حزبی و تأکید بر نفت

(د) مقابله با اقتصاد سوسیالیستی

(ج) تأکید صرف بر رشد اقتصادی

B

گزینه الف

از منظر جامعه‌شناختی، مهم‌ترین مشکل سیاست‌های اقتصادی رژیم پهلوی ایجاد نظام تک حزبی و تأکید بر نفت بود. براساس آمار بانک جهانی، ۴۶ درصد مردم ایران در سال ۱۳۵۶ زیر خط فقر بودند و مشکلات اقتصادی گریبان‌گیر دولت پهلوی شده بود.

۳. بحران‌ها و آسیب‌های دولت پهلوی

(دندان پزشکی اسفندر ۹۷ - قطب اهواز)

۴ مهم‌ترین بحران دولت پهلوی؟

(د) بحران سیاسی

(ج) بحران فرهنگی

(ب) بحران مشروعیت

(الف) بحران اقتصادی

A

گزینه ب

۱. بحران مشروعیت: مهم‌ترین بحران دولت پهلوی بحران مشروعیت بود. مردم از رژیم رضایت نداشتند و دولت محبوب مردم نبود. در مقاطع بحرانی تاریخ ایران، مشروعیت مذهبی به کمک نظام سلطنتی می‌آمد.

۲. بحران مشارکت سیاسی: سرکوب احزاب و نهادهای مستقل و نبودن واسطه بین مردم و رژیم، موجب مواجهه رژیم پهلوی با شورش ناگهانی و عمومی مردم شد.

۳. نبود مطبوعات مستقل

۴. وابستگی بیش از حد به شخص شاه: مهم‌ترین عامل ناتوانی رژیم پهلوی در بحران‌ها، وابستگی بیش از حد دولت به شخص شاه بود.

(پزشکی و دندان پزشکی اسفند ۹۳ - قطب شمال)

۵. مهم‌ترین علت مواجهه رژیم پهلوی با شورش ناگهانی و عمومی مردم چه بود؟

الف) وجود مجلس قانون‌گذاری وابسته و غیر مستقل

ب) سرکوب احزاب و نهادهای مستقل و واسطه بین مردم و رژیم

ج) وابستگی بیش از حد دربار پهلوی به نظام سلطه جهانی

د) سرکوب هر نوع آزادی و دموکراسی علی‌رغم تبلیغات از آن

گزینه ب

برای پاسخ تشریحی به پاسخ سوال ۴ مراجعه بفرمایید.

نُی مطلب

- ۱) محمدرضا همچون پدرش به ارتش به عنوان مهم‌ترین رکن قدرت خود می‌نگریست.
- ۲) در دوره ریاست جمهوری نیکسون، دکترین آمریکا این بود که ایران ستون نظامی و ژاندارم منطقه باشد و عربستان ستون اقتصادی.
- ۳) آخرین بروز رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی تغییر تقویم رسمی کشور از هجری شمسی به شاهنشاهی بود. مردم هیچ گاه از تقویم جدید استقبال نکردند و آن را عملاً به تمسخر گرفتند.
- ۴) مهم‌ترین بحران دولت پهلوی بحران مشروعیت بود.

۱۰۷

